

عملکرد دولت و حسابرسی مبتنی بر آن

اندیشه‌های نو در حسابرسی

نوآوری در مکانیزم‌های حسابرسی و گذار از شیوه‌های سنتی به شیوه‌های نوین مبتنی بر کیفیت از رسالت‌های آینده قضاوت عملکرد مدیران است.

بحث حسابرسی عملکرد یا حسابرسی

عملیاتی که با عناوینی چون حسابرسی مدیریت و یا حسابرسی عملکرد مدیریت نیز معرفی می‌شود، در حال حاضر در بسیاری از کشورهای دنیا، به صورتی جدی مورد توجه قرار گرفته است. در کشور ما نیز تحقیقات نسبتاً خوبی در ارتباط با شیوه مذکور حسابرسی صورت گرفته و اتخاذ آن در دستور کار اجرایی دیوان محاسبات کشور قرار خواهد گرفت.

معیارهای عملکرد به طور کلی حسابرسی عملکرد، یک موضوع را از نگاه معیارهای صرفه اقتصادی، کارایی و اثربخشی مورد بررسی قرار می‌دهد که در آن تحلیل هزینه و فایده یک طرح، به معنای بررسی اقتصادی بودن آن طرح است. اما دو معیار کارایی و اثربخشی، تولید کالا یا ارائه خدمات باکیفیت و بهینه را در کنار تحقق اهداف در ارتباط با

تولید کالا و ارائه خدمات و مقایسه ارزش آن با تقاضای بازار مورد ارزیابی قرار می‌دهند.

علاوه بر محاسنی که در ارتباط با حسابرسی عملکرد برشمرده شد، از دیگر مواردی که بر ضرورت توجه به این شیوه از حسابرسی می‌افزاید، مسأله تمرکز آن بر بهره‌وری است. با توجه به رقابت چشمگیری که در حال حاضر و در عرصه‌های گوناگون میان شرکت‌ها، سازمان‌ها و حتی فراتر از آن، کشورها وجود دارد، افزایش بسیار اندکی در بهره‌وری موجب ارتقای بسیار زیادی در شاخصه‌های اقتصادی می‌گردد که جملگی آنها در نهایت رشد اقتصادی را پدید می‌آورند. با توجه به این مسأله و از آنجا که حسابرسی عملکرد، تمرکز خود را بر کیفیت تولید و ارائه خدمات برتر قرار می‌دهد و این مسأله رابطه مستقیمی با افزایش بهره‌وری دارد، در نتیجه با انتخاب بهینه‌ترین گزینه، کمک زیادی به رشد و ارتقای بهره‌وری می‌نماید. علاوه بر این، در بسیاری از شرکت‌ها و سازمان‌های بخش خصوصی که ادامه فعالیت مدیران منوط به تأیید صلاحیت سهام‌داران است، ناگزیر باید کارترین روش ممکن در روند فعالیت بنگاه انتخاب شود و از آنجا که پروژه خصوصی‌سازی در کشور ما چند سالی است که آغاز شده، استفاده از حسابرسی عملکرد در بطن مدیریتی و اجرایی کشور بسیار ضروری است.

از موارد دیگری که حسابرسی عملکرد را از

برخلاف حسابرسی سنتی که تنها عملکرد قانونی مخارج را در موارد از قبل تعبیه شده بررسی می‌نماید، حسابرسی عملکرد در رابطه با تحلیل یک موضوع به بررسی کیفیت مخارج توجه کرده و این مسأله به عنوان نکته‌ای مثبت و قابل اتکا برای این نوع از حسابرسی به شمار می‌رود، چرا که در حسابرسی سنتی، بعضاً مخارج صورت گرفته برای موارد تعبیه شده به لحاظ قانونی از انطباق کامل برخوردار است، اما در بسیاری از حالات، کیفیت خدمات صورت پذیرفته، بسیار پایین‌تر از آن چیزی است که مدنظر مسئولان بوده است.

همین امر سبب می‌شود تا از طریق تنزل کیفیت، راهی برای تخلف در مخارج تعبیه شده به وجود آید. اما در حسابرسی عملکرد به لحاظ توجه به کیفیت نهایی کار، صرفاً مباحث قانونی بودن مصارف مطرح نمی‌باشد، بلکه بهره‌مندی از بالاترین کیفیت، مسأله‌ای است که عملکرد مدیران را زیر ذره‌بین قرار می‌دهد. در حال حاضر به اعتقاد برخی کارشناسان، توجه صرف به رعایت مفاد قانونی، تا حدودی امکان فرار از مسؤولیت ارائه کار باکیفیت را فراهم آورده است. لذا با توجه به این موضوع، فاصله گرفتن از مباحث کمی و افزایش کیفی عملکرد به عنوان راهکاری منطقی و فراقانونی پیشنهاد می‌شود.

حسابرسی سنتی متمایز می‌نماید، ویژگی مشاور بودن حسابرسان در این روش است. در روش عملکرد، حسابرسان با ارائه اطلاعات کارآمد و نشان دادن بهترین راه، در حقیقت بازوی مدیران می‌باشند، در حالی که در روش سنتی، تفتیش حساب‌ها و استخراج تخلفات تنها کاری است که حسابرسان به انجام آن می‌پردازند و این مسأله برای مدیران در بسیاری از مواقع مشکل‌آفرین است. ■

دیوان حسبیه

وظایف و اختیارات دیوان محاسبات

دیوان محاسبات کشور که زیر نظر مجلس شورای اسلامی و به عنوان بازوی نظارتی آن فعالیت می‌نماید، کلیه حساب‌های وزارتخانه‌ها، مؤسسات، شرکت‌های دولتی و سایر دستگاه‌ها را که به نحوی از بودجه کل کشور استفاده می‌کنند، بررسی و یا حسابرسی می‌نماید. مهمترین وظیفه‌ای که در این بین برای دیوان محاسبات برشمرده می‌شود، نظارت بر هزینه‌کرد تمامی این مؤسسات است، به گونه‌ای که هیچ کدام از مخارج صورت گرفته از اعتبارات مصوب تجاوز ننماید.

بر این اساس دیوان محاسبات حساب‌ها، اسناد و مدارک مربوطه را برابر قانون جمع‌آوری نموده و گزارش‌های رسیدگی به نحوه خرج بودجه را تحت عنوان گزارش تفریغ بودجه تسلیم مجلس شورای اسلامی می‌نماید. گفتنی است چگونگی ساختار نظارتی دیوان محاسبات در اصول ۵۴ و ۵۵ قانون اساسی کشور ذکر شده و همان‌گونه که در قبل بدان اشاره گردید، اقدام در حفظ حقوق بیت‌المال درحوزه قوانین و مقررات مالی مهمترین وظیفه نهاد مذکور به حساب می‌آید. علاوه بر این موارد، اعمال مجازات اداری متخلفین - علاوه بر صدور رأی نسبت به ضرر و زیان وارده به بیت‌المال - ارسال پرونده‌های مربوط به وقوع جرم به مراجع قضایی جهت تعقیب متهمین، تعقیب جرایم عمومی از طریق مجامع قضایی، اجرای آرای دیوان محاسبات کشور و اعلام گزارش موارد بلا اجرا به مجلس شورای اسلامی و به طور کلی هر فعالیتی که به نوعی به دخل و خرج دولت و نهادهای وابسته به آن مرتبط است را مورد بررسی و کنکاش قرار داده و موارد انحراف و تخلف در مصارف بودجه را استخراج می‌نماید.

